
Dusa Ödön

Színházi gondolatok naplókeretben

2005. február 25., péntek reggel negyed 9

Megvolt a bemutató. Hogy reggel negyed 9 van, és csak most ragadok tollat, azt is jelenti hogy az este, vagy inkább éjszaka, későn kerültem ágyba. Az lenne meglepő, ha egy bemutató előadás után nem így történt volna. Sikerült, de az elkövetkezendőkben jobb is lehet. Nem volt szerencsés az előadás előtt levetíteni a Tollas Tibor-verseket. Olyan hangulatot szült, ami nem kedvezett egy azonnal következő helyszíni előadásnak. Csak könnyed bevezetőnek szántam, de nem az lett.

Beivódott a hangulatba, és nehezen álltak át arra, ami utána következett. Az előadás középső része, az "Örült" naplója sikerült a legjobban. Csehovnak gyorsabb volt a ritmusa a kelletténél. Kis Csabának is az "örült" rész tetszett, mert a vendégkönyvbe azt írta: Gratulálok az örülthöz. Mint máskor, most is, előadás után hosszan elbeszélgettünk. Kacsó Istvánék és Kókai Jánosék éjfél után mentek el. Egyedül maradva, még ültem és emésztettem a történeteket. Elkönnyveltem, hogy bár nagy szerencsém van ezzel a kis színházzal, megélni belőle soha nem fogok. Talán nincs is szükségem rá, hiszen már kapok egy árnyalatni nyugdíjat a svédektől. Árnyalatnyi a svéd nyugdíjakhoz viszonyítva, de itt szűken meg lehet belőle élni. A színházam egy kis oázis, amit ritkán keres fel ez a rohanó világ. Kisebb-nagyobb örömeiket-bánatokat még tartogat számomra. És ennyi elég is.

Február 27., vasárnap reggel 5 óra

Tegnap az Új Színházban megnéztem Csehov levelezéseit, vagyis Csehov szerelmeit. Kiss Csaba rendezte, és talán válogatta is a szöveget. Csaba jegyhez juttatott a párja, Györgyi Anna által. Anna főszerepet

játszott a kétszereplős darabban. Rendkívüli szakmai tudással rendelkezik mindkét színész - Kulka János és Györgyi Anna. Ez annak is betudható, hogy állandóan a színpadon vannak, sokat játszanak. Aki viszont "plafonálódott", azon az állandó játék sem segít, örökké szintelen, erőtlen a játéka. Marad tehát a lehetőség fogalma, amiről azt tartják, hogy vagy van, vagy nincs. Itt is lehetnek azért kivételek, késői beérések. A háttérben ott a nagy játék, amit mindannyian játszunk, az Élet játéka, az Életben játszott szerep. Jól, rosszul egyaránt. Itt még kevesebben vannak az igazán tehetségesek. Az út viszont hosszú, a végtelenbe nyúlik, ami lehetőséget kínál mindnyájunknak a tanulásra. Nem is lehet hosszú, nagyon hosszú távon kudarcot vallani. Belénk van táplálva a végső siker, a célbajutás bizonyossága. Az viszont nincs betáplálva, hogy mikor történik meg. Tőlünk, döntéseinktől nagyon sok függ. Vigaszt meríthetünk abból a tényből, hogy egy örökkévalóság áll a rendelkezésünkre. Sőt, ha elértük a "végső" célt, az örökkévalóság továbbra is előttünk tátong, nem ülhetünk állandóan a babérjainkon, így újabb kihívások felé fordulunk majd.

Visszatérve Csehov szerelmeihez, sajnálom, hogy előadás után nem voltam elég bátor, hogy az öltözőbe bekopogva gratuláljak a színészeknek. Anna jegyet hagyott nekem a portán, nem is szakmait, hanem ingyeneset. Az átkos kisebbségi érzés megakadályozott, hogy az öltözőjébe lépve személyesen is megismerjem, és egyúttal a gesztusát is megköszönjem.

Február 28. hétfő reggel negyed 7

A tegnapi napló gondolata átívelt a másvilágra, és most ott folytatom a megszakadt gondolatot. Sokminden találja meg az értelmét odaát a másvilágon, ami itt a földi életben értelmetlennek látszik. Ahogy értelmetlen lehet egy mozaik kockából összeálló ábra egyetlen kockája, hiszen önmagában egyedül "értelmetlen", csak a többi kockával együtt adja ki azt az ábrát, melyben minden kocka megtalálja a helyét, sőt, nélkülözhetetlenné is válik. Ilyen mozaikkockához hasonlítható egyetlen emberi élet. Csak az előző és az elkövetkezendő élettel

együtt nyer értelmet benne minden egyes élet, inkarnáció, az Örökkévalóság nagy színpadán. A túlvilágon a legnagyobb kihívást az örök élet jelenti. Azért vannak beiktatva kis "halálok" az örökkévalóság végnélküli láncolatába, hogy megadják a halandóság illúzióját. Úgy lépünk be egy-egy életbe, hogy sok mindent "elfelejtünk", vagyis nem hozzuk magunkkal a tudást, mert az nem használna a jelen életünknek. Nem tudnánk maradéktalanul a jelenben élni, ha múltunk tudását is magunkkal hoznánk. El van raktározva annak emléke a sejteink szintjén. Kellő időben próbálja jól-rosszul befolyásolni a jelenben meghozandó döntéseinket. Tegnap napom látszólagos eseménytelensége hagyta, hogy így elmerengjek, és félretegyem a nap eseményeinek lejegyzését.

Március 1. kedd hajnal háromnegyed 4

Jó korán kezdem a márciusi hónapot, a mai napot. Tegnap a Spinozában megnéztem-hallgattam azt a beszélgetést, amit Jordán Tamással (a Nemzeti Színház igazgatója) folytattak. Tamást személyesen is ismerem, még a Merlin-korszakban többször is felléptem náluk. Miután a Nemzeti igazgatója lett, már nem sikerült kapcsolatba kerüljek vele, a tikárnőjénél elakadtam.

Kíváncsi voltam, itt emberközben megismer, vagy elsiklik a tekintete a fejem fölött.

Egy negyedórával korábban érkeztem, és azonnal megláttam Tamást. A külső terem egyik asztalánál ült és beszélgetett valakivel. Mikor meglátott, felállt és szívélyesen üdvözölt, mint régi jó ismerőst szokás. De alig mondott egy-két mondatot, máris ott termett egy másik ismerős, akit szintén üdvözölt. Beszédbe elegyedtek, így én egy idő után feleslegesnek érezve magam, odébbálltam. A színpadon lezajlott interjúja után lehetőségem lett volna megvárni és beszélni vele, hiszen itt nem vette körül sok ember, de mégsem tettem meg. Mi másról szőtt volna a beszélgetés, mint arról, hogy kérek tőle valamit. Hát nem, nem kérek semmit! Habár most utólag eszembe jutott valami, amit talán szívesen megadott volna. Szakmai áron jegyet az előadásaira. Drágák a jegyeik, én meg a jegyárukhoz mérten szegény vagyok.

Március 3. csütörtök reggel háromnegyed 6

Valamikor, több évvel ezelőtt a naplómba egy saját előadás után azt írtam, hogy -életem legjobb előadása volt. Bombasztikus nagy szavak. Azért jutott most eszembe, mert a tegnapi MÉG EZT AZ EGYET lakásszínházi előadásomat az eddigi legjobbnak tartom. Nem bemutató volt, hanem a második előadás. Sikererült rálátni a bemutató hibáira, és ahol fontosnak mutatkozott változtatni. Kiss Csaba észrevételei sokat segítettek. Ilyenkor jól fog az őszinte, segítőkész kritika, amit azért adunk, vagy kapunk másoktól, mert látjuk, hogy határozottan igényelve van. Aki csak a dicséretre van beállítva, annak nincs miért megmondani az észlelt hibákat, mert rossz néven veszi, sértegetésként éli meg, rosszindulatot sejt mögötte. A dicséretet viszont szomjasan issza magába, anélkül, hogy egy pillanatra is elgondolkozna rajta. Rossz struccpolitika az ilyen. Sorozatos sikertelenség juttathat ilyen helyzetbe valakit, vagy valakiket. Ez is egy buktató, a pálya egyik buktatója. Sok buktató van, az élet maga egy akadályverseny.

Mivel sokszor fájdalmas egy-egy helyzettel, igazsággal szembenézni, a szőnyeg alá söpörjük úgy, hogy az effajta sepregetés teljesen ki legyen törölve a tudatból. Rövid távon ez remek fájdalomcsillapítónak bizonyul. Hosszú távon természetesen nem megoldás. A fájdalomcsillapítónak sok fajtája létezik, és bizony nélküle sokkal kegyetlenebbnek látnánk a világot, egy valódi tisztánlátás hiányában, ami csak ritkán van a birtokunkban.

Utólag is köszönöm Csabának, hogy nem fájdalomcsillapítóban részesített, hanem rámutatott, hogy hol van szükség operációra.

Március 7. hétfő reggel 5 óra 40 perc

Mozgalmas napom volt a tegnapi. Reggel a tibeti jógyakorlatok elvégzése után próbáltam telefonon megtudni, mikor és hol lesz Chrisziánnak tv-felvétele. Chrisziánról annyit, hogy harminc év körüli spirituális mester.

Híressé első könyvével vált : Mit keresett Isten a nappalimban. Ezt

követte - Mít kerestem Isten a hálószobámban. Mind a kettőt olvastam. Népes hallgatótábora van, előadásain 5-600 ember szokott jelen lenni. Könyvének dedikálásánál olyan hosszú a sor, hogy a várakozási idő három óra is lehet.

A második könyvének dedikálásakor jómagam két és fél órát várahoztam. Igaz, hátsó szándékkal, mert rá akartam venni, hogy a közönsége népes táborának figyelmét hívja fel a Lakásszínházamra. Most már látom, nagyon téves húzás volt ez tőlem. Az ilyen erőltetett gesztusoktól meg kell tisztulni.

Már a készítésben (abban hogy ilyen ötletek jutnak az ember eszébe) benne van a tévedés csirája. Ez a "lélekeladás" posványos területe. Amikor, siker, pénz, vagy hatalom megszerzéséért, az ember feladja, eladja emberi méltóságát. Az ilyen erőltetett közönségtoborzás is ide tartozik. Akkor lennék ettől teljesen mentes, ha eszembe se jutna ilyesmi, vagy ha igen, azonnal szemétkosárba kerülne a gondolat. De nem tettem, végigjártam az utat, amire a jobbik énem nem sarkallt. Chriszián a közönsége figyelmét természetesen nem hívta fel a Lakásszínházamra, hiába kértem meg rá, és jól is tette. Reklámozással nem foglalkozik.

Visszatérve a tegnapi reggelre, amikor is megtudtam, mikor és hol lesz Chriszián tv felvétele, amire el is mentem. A kamerák jelenléte nem zavarta meg, úgy beszélt, ahogy megszoktuk tőle. Délután internetes leveleket írtam, este színház a Stúdió K-ban. Tíz után kerültem haza, és fejeztem be mozgalmas napomat.

Március 9. szerda reggel fél 6

A Szabó Ervin Központi Könyvtár három videokazettát megvásárolt tőlem. Ez is több a semminél. Tehát ki lehet majd kölcsönözni őket. Pénteken Kacsó István kiállítás megnyitóján mondok egy pár Pilinszky verset. Rendhagyó módon, a beérkezett nézősereg között sétálva mondom majd a verseket. Happeninges kísérlet. Sikere a lélekjelenléttől függ. Remek szó a magyarban a lélekjelenlét. Ahol a LÉLEK jelen van, ott nem lehet unalom, a kettő kizárja egymást...

Március 10. csütörtök hajnal negyed 5

Tegnap megnéztem Medeát a Katona József Színházban. Jó előadás, de nem megrázó, felkavaró. A színészek kiváló szakmai tudással rendelkeznek, és jól vannak vezetve a rendező által. Hogy mi kellene még mindehhez, nem tudom. A jó előadás fölött a következő lépcsőfok a kiváló vagy rendkívüli előadás. Erre a fokra nem tudott felkerülni a Medea. Így is siker. Jó nézni a szakmai tudással rendelkező színészek játékát. Ősztönző erővel is bír, ugyanis mércét jelent nekünk, akik szintén színházzal foglalkozunk, de nincs akkora szakmai tudásunk, mint Nekik. Aki nincs folyamatosan színpadon, annak nehéz tartani egy magas színvonalat, állandó gyakorlás nélkül. A beszédtechnika, mozgástechnika, ha nincs állandóan használva, "berozsdásodik", elveszti dinamikáját. Egy társulat egészének szintje is nagyon meghatározó. Aki a Katonában játszik, annak mindenképpen hasonló szinten kell lennie, mint a többieknek. Nem csúszhat lejjebb, mert az azonnal meglátszik, és lassan vagy gyorsan kiküszöböli őt a társulattól. Egy gyengébb képességű társulatban viszont nehéz a színésznek kitörni, magassabbra kerülni, mint a többiek. Ebben az esetben a társulat szintje mint visszahúzó erő van jelen. A színházcsinálásban a színész munkája nagyrészt gyakorlati tevékenység. Elméletizéssel, bölcsekedéssel nem lehet előbbre jutni, mindent ki kell próbálni, mindent gyakorlatba kell ültetni.

Egyedül viszont, egy társulat "tükre" nélkül sokkal nehezebb. A közönség tükröt tart a magányos színésznek is, de bátorság kell a belenézéshez. Félő, ha nem látja elég "szépnek" magát benne, a földhöz csapja, összetöri a tükröt. Így is lehet tovább folytatni a színházcsinálást tükrözés nélkül... A közönség nem részesül többé élményben. Zokott beállni, mert a lélek nincs jelen. Ilyenkor a szó, a mozgás, a gesztus üres, tehát halott, unalmas. Ezért reménykedem a lélekjelenlétben. A "negatív" lámpaláz is kiszorítja a Lelket a megnyilvánulásból. A negatív lámpalázat valószínűleg az egó rémülete okozza. Ilyenkor akaratlanul is eltorlaszol minden nyílást, amin a Lélek beáramolhatna. Az egó azért kezeli ellenségesen a Lelket, mert nem

Tóth Kati: Bábu

tudja átlátni, átfogni, az túlnő rajta. Ha aránytalanul nagy jelentőséggel kezd birni bármi az életünkben, az bénító hatással szokott járni.

Március 11. péntek reggel 6 óra

Kellemes meglepetésben részesített Turek Miklós, a Hauer cukrászdában tartott Faludy-estjével. Több mint egy órán keresztül mondott verset, anélkül, hogy a hangulat különösebben megfáradt volna. Ez manapság nagyon ritka, és ezért is óriási teljesítmény. Igaz, egyetlen monológgá olvasztotta a verseket, és pontosan begyakorolt mozgással adta elő, díszlet és kellékek felhasználásával. Tökéletes beszédtechnikával, kellemes, nyugodt beszéddel, amiben nyoma sem volt a hadarásnak, vagy a fölösleges csöndnek. Egyszóval minden a helyén, és mindezt egy folyamatos és állandó lélekjelenléttel. Manapság különösen nehéz ekkora figyelmet terelni irodalmi estre. A közönség meglehetősen közömbösen van jelen, protokoll-hangulatot árasztva, ami nem segíti az előadót. Egy ilyen szétszórt, atomjaira szakadt, hideg közönséget nehéz felmelegíteni, egységesíteni, igaz közönséggé varázsolni. Turek Miklósnak sikerült.

Úttörő munkát végzett lélek és lélek között. Könnyedén, minden erőlködés nélkül vonta magára a figyelmet, és tartotta is meg az előadás végéig. Úgy tűnt, ez neki nem nehéz feladat, hanem a világ lehető legtermészetesebb dolga. Én azonban nagyon sok munkát, felkészülést gyanítok a könnyedsége mögött, aminek természetesen nem szabad "látszania".

Március 14. hétfő reggel 9 óra

Mögöttem van egy hét. Szombaton előadás a Lakásszínházban. A nemrég bemutatott MÉG EZT AZ EGYET harmadik előadása. Nyolc személyt vártam, de tizenegyen jöttek. Első alkalom, hogy fent a "karzaton" is ültek ketten.

Jungbert Béla jött a barátaival, és mikor mindenki elhelyezkedett, kiderült, hogy neki nem maradt ülőhely, tehát le kell üljön a földre.

Desirée Forsman: Tejeskanna

Nem fordítottam elég figyelmet az esetre, hiszen másképpen is meg lehetett volna oldani a helyzetet. Az előadás kezdetén én a sarokban ülök egy kicsi széken és mondom a szövegem. Ha a székeket Bélának adtam volna, megoldódik a probléma. Most utólag bosszant az eset. Ő kényszerült a földre ülni, aki szervezte az előadást. Maradni sem tudtak, mert másnap reggel utaztak Izraelbe. Béla az ottani követségen dolgozik. A társaság nagy része maradt még előadás után, és beszélgettünk, ismerkedtünk. Eltekintve attól, hogy Béla a földre kényszerült, kellemes esténk volt.

A péntek este is mozgalmas volt, Kacsó István kiállítás megnyitóján. István megkért, hogy járuljak hozzá a műsorhoz. Pilinszky-verseket mondtam. Kiállítás megnyitón fellépni, szavalni vagy zenélni protokolltevékenység. A hangsúly ilyen esetben a gesztuson van, és nem a minőségen. Jó minőségű valami, ha élő. Ha a szöveg "szellemét" sikerül megidézni, ami törvényszerűen betölti a teret, és megérinti a közönség lelkét. Ha ez nem sikerül, akkor halott szövegmondásról, halott zenélésről lehet csak szó. Technikailag lehet akár tökéletes is az ilyen megnyilvánulás, mégis üres marad.

Kiállítás megnyitónak már önmagában hangulata van, ami nem függ, és nem is igényli az ilyen jellegű minőséget. Igaz, nem ajánlatos itt sem dadogni vagy hadarni vagy hamis hangokat produkálni, de egyáltalán nem muszáj "élőnek" lenni. Különösebb igény sincs rá. Egy fényképpel tudnám ezt jól illusztrálni, ami szintén kiállítás megnyitón lett felvéve. A mikrofon mögött én állok és szavalok. Akkor történetesen Juhász Ferenc-verseket mondtam. Mögöttem ünneplőben a kiállító művész. Arcán elégedett mosoly. A közönséget nézi, talán nem is hallja a szöveget, az elvont Juhász Ferenc-sorokat. Nem azért mosolyog, mert elégedett a versmondással, hanem mert gördülékenyen megy minden, ahogy ilyenkor mennie kell. Nekem sem muszáj megidézni a vers szellemét, elég, ha - amennyire tudom - érthetően elmondom a szöveget. Ennyivel itt már mindenki elégedett. Nem szoktam elégedett lenni ennyivel, pedig elégedettnek kellene lennem. Ha már mindenki megbocsátott nekem, ideje hogy én is megbocsássak saját magamnak.